

3. İslamcı ideoloji açısından Türk ocuk roman örnekleri üzerine bir inceleme¹**Ertan RGEN²****Mehtap KONUK³**

APA: rgen, E. & Konuk, M. (2023). İslamcı ideoloji açısından Türk ocuk roman örnekleri üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 53-67. DOI: 10.29000/rumelide.1405701.

z

ocuk edebiyatının muhatabı olan ocuk; tarihİ, sosyal ve siyasi yönleri olan bir varlıktır. ocuk bu kavramsallaştırma dolayısıyla her dönemin ideolojik anlayışı çerçevesinde farklı yorumlanmıştır. Bu yorumların özelliklerini ocuk edebiyatı örnekleri üzerinden okuyabiliriz. Tanzimat'tan günümüze kadar yaşanan sosyal ve siyasi gelişmelerin etkisini ocuk yayınları üzerinden takip etmemiz mümkündür. Temelleri Meşrutiyet döneminde atılan ve Cumhuriyet sonrası ortaya çıkan ideolojiler Türk edebiyatında önemli izler bırakmıştır. Bu ideolojilerden birisi de Türkiye'de 1970'lerden sonra yükselişe geçen ve çocuklar için yazılan edebİ eserleri de etkileyen İslamcılıktır. 1980 sonrasındaki postmodernist anlayış ve liberalleşme, ocuk edebiyatına da yansımış ve İslami eğilimde ocuk yayınlarının sayısını artırmıştır. Bu etkiler bağlamında bu çalışmada 1970-1990 arasında yayımlanan Türk ocuk romanları İslamcı ideoloji açısından ele alınmıştır. Araştırmada literatür taramasına dayanarak sekiz roman belirlenmiştir. Bunlar, Cahit Zarifoğlu'nun *Yürekdede ile Padişah* (1984), Hasan Nail Canat'ın *Nur Dağındaki ocuk* (1985), *Yaralı Serçe* (1987), *Gl Yarası* (1990), Hüseyin Emin ztrk'n *Yaralı Keklik* (1987), Mehmet Yaşar Kandemir'in *Gönül Doktoru* (1974), Üzeyir Gündüz'n *Tek Kanath Güvercin* (1987), *Pembe Kızın lm* (1988) adlı eserleridir. Araştırmanın temel amacı belirlenen yıllardaki Türk ocuk roman örneklerini Cumhuriyet sonrasındaki tarihİ süreçte gelişen İslamcı ideolojinin söylemleri açısından incelemek ve bu ideolojik unsurları tespit etmektir. Bu amaçla giriş bölümünde İslamcı ideolojinin söylemleri ele alınmıştır. Daha sonra bu ideolojinin söylemleri romanların içerikleri ile karşılaştırılmıştır. Çalışmada içerikte ne çıkan veriye göre başlıklandırma yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Buna göre romanlarda İslam'a ait değerlerin övüldüğü; Batılılaşmaya, komünizme ve kolonyalizme eleştiriler getirildiği ve Müslüman bir ocuk kimliği oluşturulmak istendiği tespit edilmiştir.

¹ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

ıkar atışması: ıkar atışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve alışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %13

Etik Őikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 02.10.2023-**Kabul Tarihi:** 20.12.2023-**Yayın Tarihi:** 21.12.2023; **DOI:** 10.29000/rumelide.1405701

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / ift Taraflı Krleme

² Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı / Prof., Balıkesir University, Necatibey Faculty of Education, Department of Turkish Education (Balıkesir, Türkiye), eorgen@balikesir.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0002-8805-2969, **ROR ID:** https://ror.org/ 02tv7db43, **ISNI:** 0000 0004 0596 2188, **Crossreff Funder ID:** 501100004491

³ Uzman, Milli Eğitim Bakanlığı / Expert, Ministry of National Education (Balıkesir, Türkiye), konukmehtap@gmail.com, **ORCID ID:** 0000-0002-0633-447X, **ROR ID:** https://ror.org/00jga9g46, **ISNI:** 0000 0001 2179 4856, **Crossreff Funder ID:** 501100013898

Adres	Address
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi	RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
e-posta: editor@rumelide.com	e-mail: editor@rumelide.com,
tel: +90 505 7958124	phone: +90 505 7958124

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, çocuk romanı, ideoloji, İslamcı ideoloji, İslamcılık

An analysis on Turkish children's novel samples in terms of the Islamic ideology⁴

Abstract

The child who is the object of children's literature is a concept social, historical and political sides. Due to this conceptualization, the child has been interpreted in a different way within the framework of the ideological understanding of each period. The features of these comments can be followed through the examples of children's literature. It is possible to follow the effect of social and political developments from Tanzimat era to the present through children's publications. In the political history of Türkiye, the ideologies that rooted in Meşrutiyet period and emerged after the Republic, have left important traces on the literature. Islamism which started to rise after 1970, was one of the most effective ideologies, influence the literary texts written for children in Turkey. The post-modernist understanding and liberalization after 1980 also reflected on children's literature and increased the number of children's publications in Islamic trend. In this context, selected Turkish children's novels published between 1970-1990 were analyzed in terms of concept of Islamic ideology. In this study, eight novels were chosen after the literature review. These novels are Yürekdede ile Padişah (1984) by Cahit Zarifoğlu, Nur Dağındaki Çocuk (1985), Yaralı Serçe (1987), Gül Yarası (1990) by Hasan Nail Canat, Yaralı Keklik (1987) by Hüseyin Emin Öztürk, Gönül Doktoru (1974) by Mehmet Yaşar Kandemir, Tek Kanatlı Güvercin (1987), Pembe Kızın Ölümü (1988) by Üzeyir Gündüz. The main aim of this study is to analyze the Turkish children's novel samples between 1970-1990 in terms of the concept of Islamic ideology which was developed after the establishment of Turkish Republic and specify the ideological discourse elements. Thus the discourse of Islamic ideology is discussed in the introduction chapter. In the following parts, the ideological discourse are compared to the content of the novels. In the study, the main headlines are decided according to data in the content. The research data is analyzed by descriptive analysis method and accordingly it is concluded that in these novels Islamic values were praised; the Westernization, communism and colonialism were criticized and Islamist authors wanted to create a Muslim child identity.

Keywords: Children's literature, children's novel, ideology, Islamic ideology, Islamism

Giriş

Çocuk edebiyatı; çocukların biyolojik özelliklerine, ruh dünyalarına, algılama güçlerine uygun, yeteneklerine ve estetik zevklerine hitap eden yazılı ve sözlü ürünlerden meydana gelir. Bu edebiyatın muhatabı olan çocuk, farklı disiplinlerin perspektifinden bakıldığında siyasal, sosyal ve tarihî niteliklere de sahip bir kavramdır. Eski anlatılardan modern kurgulara kadar hepsinde görülen bu yaklaşım, çocuk edebiyatında da söz konusudur. Aydınlanma dönemi, okullaşma gibi gelişmelerle bu alan, yazılı

⁴ It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 13

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 02.10.2023-Acceptance Date: 20.12.2023-Publication Date: 21.12.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1405701

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Adres

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

Address

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

olanı daha da öne çıkarmış ve bunun sonucu ocuk edebiyatı görünür hâle gelmiştir. Kenan aan (2005, s. 334) mill kimlik inşasından toplumcu devrimci bir bilince ya da dinî inançların yaygınlaştırılmasına kadar birçok alanda ocuk edebiyatının kullanıldığını ve bununla birlikte Batı'da ocuk klasiklerinin bir dönem dinî sembol ve değerler yüklendiğini ve hatta Batı sömürgeciliği ve bireyci felsefeyi yansıtan içerikler taşıdığını söyler.

Türk edebiyatında ise ocuk, Tanzimat sonrasında Batı'daki bu modernleşme dolayısıyla siyasal, ekonomik ve sosyal bir tahayyül olarak yeniden düşünülür. Güven Gürkan ztan, yaşanılan devrin ocuk ürünlerine etkisini Tanzimat'la padişaha bağlılık, Meşrutiyet döneminde ise siyasal iktidara itaat eden kk yurttaşlar biçiminde tespit eder (2013, s. 45, 46). 1923 sonrasında ise yeni yönetimle birlikte Cumhuriyet değerlerinin ocuk romanlarında yer aldığı görülür.

Türk ocuk romanlarında milliyetçilik, muhafazakrlık, Kemalizm, Marksizm, İslamcılık gibi düşünce hareketlerinin izleri arandığında çok çeşitli yansımalar tespit edilecektir. Örneğin Müslüman Türk kimliği, milliyetçi, muhafazakâr söylemlerde; Marksist içerik, halk ve yönetim çatışmasını işleyen eserlerde dikkati çeker. Bunların arasında İslamcılık ideolojisinin neredeyse 1970 sonrası ivme kazandığı ve yaygınlaşan roman düşüncesi ile ocuk romanlarına yöneldiği, buradan da bir kültür iletmeye çalıştığı görülür. Bu gelişimin *Minyeli Abdullah* (1968), *Huzur Sokağı* (1970) ve Ahmet Gnbay Yıldız tarafından kaleme alınan romanlarla birlikte önce yetişkin edebiyatta ardından ocuk romanında yükseldiği açıktır.

İslamcılık ve İslamcı ocuk edebiyatı

Cumhuriyet dönemindeki ideolojilerin düşünsel arka planının Meşrutiyet döneminde oluşturulduğu ve bunlardan biri olan İslamcılığın, Cumhuriyet sonrası sağ ideoloji ve muhafazakâr milliyetçilik tarafından sahiplenildiği, 1960'lardan sonra dünyadaki Müslüman devletlerde yaşanan gelişmelerden de etkilenerak müstakil bir ideolojiye dönüştüğü bilinmektedir (Kara, 2013, s. 27, 28). 1980 sonrası postmodern dönüşümlerin de etkisiyle modernizmi eleştiren paradigmlar gelişir ve başta İslamcı kesim olmak üzere pozitivizm birçok açıdan eleştirilmeye başlanır. Rasyonalizme dönük eleştirilerle beraber yükselen mill ve manevi değerler vurgusu dinî duyarlılığı besler (Çaha, 2005, s. 482).

Türkiye'de 1980'li yıllarda yükselen İslami grupların, birbirleriyle tam bir anlaşma ve uyum içinde homojen bir hareketin parçası olarak görülemeyeceğini söyleyen Kenan ayır (2015, s. 121, 122), İslami edebiyata ve ürünlerine bakıldığında bu grupları "İslami hareket" adı altında birleştirecek ortak bir duruş sergilediklerinin altını çizer. Bu duruş, Batılılaşarak modernleşmeyi savunan Kemalist anlayışa muhalif olma ve İslami değerlerden ödün vermeden, alternatif bir modernleşme süreci önerme şeklinde kendini tanımlamıştır. Çayır buna ek olarak İslamcılığın günümüzde Kemalizmin karşısında yer alan bir ideoloji olarak algılandığını ifade eder. Bu karşılılığın en belirgin sembolü ise kadın tesettrnn önemli bir parçası olan başrtsdr. Özellikle 1980 sonrası tesettürlü kadınların kamuda ve üniversitelerde yer alması devlet tarafından irtica göstergesi olarak yorumlanmış ve başörtüsü bu kurumlarda yasaklanmıştırdır. 1990 sonrası İslamcılar bu nedenle laiklik kavramının yeniden tanımlanmasına yoğunlaşmışlar ve laikliğe insan hakları çerçevesinde bir yorum getirerek kişinin din ve vicdan özgürlüğüne devletin müdahale etmemesi gerektiğini vurgulamışlardır. Nazım Maviş, süreli yayınları izleyerek bu anlayışın 1990'lı yıllarda farklı bir noktaya evrildiğini (2017, s. 5,6), İslamcılığın artık İslam devleti kurma arzusundan vazgeçtiğini ve devlete hkim olmak yerine laiklik bağlamında devletten zgr olmayı tercih ettiğini ileri srmştir.

İslamcı ideolojinin erken Cumhuriyet modernleşmesinin yanı sıra muhalif olduğu görüşlerden biri de sosyalizmdir. Sosyalizmin dini dışlayan görüşleri sadece İslamcı aktörler tarafından değil, "Türk-İslam sentezi" ve "mill din" ideolojisi ile dikkat çeken muhafazakâr milliyetçi anlayış tarafından da çok sert

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

tepki ile karşılanmıştır. Bu gelişmeler, İslamcı anlayışın 1980'lerden sonra siyasallaşmasının bir başka sebebidir (Kurtoğlu, 2005, s. 206). Buna bitişik gibi duran antikolonyalist söylem ise günümüzdeki temel belirleyici gibidir. Bunun sebebi Müslümanlara ait toprakların sömürge veya tehdit altında olmasına duyulan tepkidir ve yine bu tepki İslami atıflarla öne çıkarılmaktadır (Çiğdem, 2005, s. 27).

Yaşanan bu siyasi gelişmeler 1970'lerde roman merkezli İslamcı bir edebiyatın oluşumunu da beraberinde getirir. 1970'lere kadar bireyin mahrem hayatını ifşa ettiği gerekçesiyle eleştirilen roman türü, artık İslami mesajları iletmek amacıyla yazılan bir tür olarak düşünülmüştür. İslamcı edebiyat, Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde yazılan romanları Batıcı tez ve figürler işlediği ve toplumda ahlaki yozlaşmaya neden olduğu görüşüyle eleştirmiştir. Yozlaşma eleştirisini aynı şekilde ahlaki bakış sebebiyle 1950 sonrasının toplumcu gerçekçi romanlarına da yöneltmiştir (Çayır, 2015, s. 46).

İslamcı anlayışın Türkiye'deki gelişimi çocuklar için yazılmış ürünlere de etki eder. 1950'li yıllarda çıkmaya başlayan dinî içerikli dergiler⁵ ve 1970'lerde Diyanet İşleri Başkanlığının öncülüğünde yayımlanan çocuk romanları bu etkilerin belirgin sonuçlarıdır. 1980 sonrasının liberalleşme hareketleri ile özel eğitim ve yayıncılık sektöründe görünür hâle gelen İslami eğilim, 1990 sonrasındaki gelişmelerin devamıyla İslami çocuk yayınlarının dikkat çekici oranda çoğalmasını da beraberinde getirir.

Bu yayınları üreten veya bu konuda araştırma yapmış yazarlara baktığımızda İslami çocuk edebiyatının temelleri konusunda ortak fikirler ürettiklerini görürüz. Araştırmacı Süleyman Karacelil, son yıllarda artan dinî içerikli çocuk yayınlarına eleştiri getirenlere katılmaz ve ahlaki davranış kalıplarının dinî değerlerle harmanlanarak kazandırılabilceğini söyler (2014, s. 64-66). Âdem Çalışkan ise "*İslami Çocuk Edebiyatı*" adlı makalesinde Batı'nın kendi değerlerini çocuk klasikleri üzerinden iletirken dinî duyarlılığı önemseyen, Kur'an ve sünneti referans alan bir çocuk edebiyatının oluşturulmasına karşı çıkanları eleştirir (2001, s. 409-417). Yazdığı öykülerle Diyanet İşleri Başkanlığının düzenlediği yarışmada ödül alan Ahmet Efe, sosyalist yazarları çocuk edebiyatında ideolojik propaganda yapmakla suçlar ve dinin, çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alması gerektiğini söyler (2014, s. 476). Çalışmamızda bir romanını incelediğimiz Mehmet Yaşar Kandemir de dinî ve ahlaki esaslara dayanan ideolojinin bu eserlerde mutlaka yer alması ve belirli yaş gruplarına bu görüşün kazandırılması gerektiğini ifade eder (1983, s. 22).

Dünya ve Türk edebiyatında dini ve ilahiliği reddeden romanlar olduğu gibi dinî yaklaşımla yazılmış romanlar da mevcuttur. Yazarların bu eğilimi romanlarda ideolojik bir yansıma olarak görülür ve bu eserler tezli içerik sınıfında değerlendirilir (Evren, 2005, s. 314). Çocuk edebiyatı yayınları üzerindeki incelemelerimiz Türkiye'de 1970 sonrasında dinî içerikli ürünlerin arttığını göstermektedir. Bu artış İslamcı ideolojinin Türkiye'de yükseldiği dönemle paralellik göstermesi yönüyle önem arz etmektedir.

Araştırmanın amacı ve önemi

Çocuk edebiyatı ve ideoloji ilişkisi birçok yazar tarafından ele alınmış ve bu ilişkinin sınırları tartışılmalı bir konu olmuştur. İster edebiyat estetiğinin önüne geçerek ve didaktik bir üslupla yer alsın ister yazarın edebî maharetiyle olay örgüsüne ve anlatıma harmanlanarak yapılsın bir eserde yazarın dünya görüşü ve ideolojisine kaçınılmaz olarak rastlanabilir. Türkiye'de 1960 sonrası ideolojik anlamda çeşitliliğin yaşandığı ve siyasal grupların kendi mesajlarını iletmek amacıyla edebiyatı kullandıkları bilinmektedir. Geleceğin vatandaşları olan çocuklar için üretilmiş yayınların da bu çeşitlilikten oldukça etkilendiği yapılan birçok araştırma ile ortaya konmuştur.

⁵ 1951-1952 arası cuma günleri *Müslüman Çocuk* dergisi 10 sayı neşredilir. Haftalık çıkan dergide temel dini bilgiler, ibadet, siyer ve Osmanlı tarihinden panoramalara yer verilir. <http://katalog.idp.org.tr/dergiler/44/musluman-cocuk>.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Bu çalışmadaki amaç 1970 sonrasında yükselişe geçen İslamcı ideolojinin çocuk romanlarına yansımalarını incelemektir. Bu bağlamdan hareketle araştırmanın hedefini 1970-1990 arasında yayımlanan Türk çocuk roman örnekleri üzerinde İslamcı ideolojik söylemlerin belirlenmesi oluşturmaktadır. İdeolojiler tabiatı gereği değişim hâlinde olan, zaman zaman tam tersi söylemler ve değerler üretebilen kavramlardır. Düşünsel hareketler dönem ve kişiler ekseninde farklı yönleriyle varlığını sürdürebilir. Bu anlamda çalışmada romanlardaki ideolojik söylemlerin ve yazarlara ait görüşlerin değişmez hatlarla bir grup olarak değerlendirilmesi gerektiği iddia edilmemiştir. Tanımlamadaki bu güçlüğüne rağmen roman içerikleri dönemin siyasal hareketleriyle karşılaştırıldığında ortak sembollere rastlanıldığı da bir gerçektir. Bu ortak söylemlerin ele alınması dönemin İslamcı aktörlerince nasıl bir çocuk oluşturulmak istendiği hakkında bilgiler verecektir.

Yöntem

Araştırmanın modeli

1970-1990 arasında Türk yazarların çocuk romanı türünde yayımlanan sekiz eserini İslamcı ideolojinin söylemleri açısından inceleyen bu çalışmada bir nitel araştırma yöntemi olan doküman inceleme yöntemi ve betimsel çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Bu eserlerin, çocuklar için yazılmış olup günümüzde hâlen baskısı olması dikkate alınmıştır. Bu bağlamda seçtiğimiz romanlardaki veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmış ve sonrasında betimsel inceleme yöntemiyle analiz edilerek değerlendirilmiştir. Çalışmanın alt başlıkları İslamcı ideoloji üzerine çalışmalarda “inanç, Batı eleştirisi, antikomünizm ve antikolonializm” vurguları dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Çalışma materyali

Çalışmada 1970-1990 arasında yayımlanan beş Türk yazara ait sekiz çocuk romanı Âdem Çalışkan'ın *İslami Çocuk Edebiyatı* (2001) isimli makalesi referans alınarak belirlenmiştir. Romanların tespitinde baskı sayıları, günümüzde de baskılarının devam etmesi, kitapların yayımlandığı dönemlerde aldığı ödüller ve oluşturulan listelere girmeleri belirleyici sebepler olmuştur. Örnekleme için bazı yazarlardan birden fazla kitap tercih edilmiştir. Bunda, ilgili dönem İslamcı ideolojiyi taşıyan romanların sayısının azlığı ve Hasan Nail Canat'ın romanlarının birbirinin devamı olması, Üzeyir Gündüz'ün kitaplarının da içerikte farklı ve zengin malzeme taşıması etkili olmuştur. Buna göre seçilen kitaplar ilk yayım yılı ve ulaştığı baskı sayısı itibarıyla şöyledir: Cahit Zarifoğlu'nun *Yürekdede ile Padişah*⁶ (1984, 2. baskı); Hasan Nail Canat'ın *Nur Dağındaki Çocuk* (1985, 24. baskı), *Yaralı Serçe* (1987, 26. baskı), *Gül Yarası* (1990, 22. baskı); Hüseyin Emin Öztürk'ün⁷ *Yaralı Keklik* (1987, 8. baskı); Mehmet Yaşar Kandemir'in *Gönül Doktoru*⁸ (1974, 9. baskı); Üzeyir Gündüz'ün *Tek Kanath Güvercin*⁹ (1987) ve *Pembe Kızın Ölümü* (1988) romanlarıdır.

⁶ Millî Eğitim Bakanlığınca 2004'te oluşturulan ve 2018'de yayımlanan genelge ile kaldırılan 100 Temel Eser listesi, öğrencilere okumaları için tavsiye edilen kitaplardan oluşmaktadır. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1993.pdf>. *Yürekdede ile Padişah* bu listenin İlköğretim kademesinde yer alır.

⁷ Roman, 1987 Kültür ve Turizm Bakanlığının Çocuk Edebiyatı Ödülü'nde ikincilik kazanmıştır.

⁸ Roman yayımlandığı günden itibaren birçok farklı yayınevi tarafından yayımlanmış ve çok satılanlar listesinde yer almıştır. Kitabın Tahlil Yayınları'ndan çıkan baskısında "şu ana kadar 84. 000 adet basılmıştır" ibaresi mevcuttur.

⁹ Türkiye Yazarlar Birliğince 2000 yılının çocuk edebiyatçısı seçilen Üzeyir Gündüz'ün bu romanı 1987 Kültür ve Turizm Bakanlığının Çocuk Edebiyatı Ödülü'nü kazanmıştır.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Verilerin toplanması ve çözümlenmesi

Çalışmada öncelikle literatür taramasına dayanarak belirlenen dönemler arasındaki çocuk romanları tespit edilmiştir.¹⁰ Bu amaçla ilgili konuya dönük araştırmalar yapan yazar ve akademisyenlerin yayınlarına başvurulmuş ve yayın evlerinin katalogları incelenmiştir. Romanların içeriğinde bulunan ideolojik unsurların ve sembollerin tespiti için Cumhuriyet sonrasında etkili olan siyasal ve sosyal hareketleri ele alan kaynaklara başvurulmuştur. Temel hatlarıyla bu hareketlerin ürettiği ideolojiler, bu ideolojilerin oluşumları, söylemleri ve dayandıkları arka planlar incelenmiştir. Buna göre İslamcı ideolojinin Çiğdem (2005), Maviş (2017) ve Çayır'ın (2015) çalışmalarındaki temel tespitler ışığında inanç, Batı eleştirisi, antikomünizm ve antikolonyalist çerçeve içinde bir söyleme sahip olduğu belirlenmiştir.

Çalışmamızı 1970 sonrası yükselişe geçen (Aytepe, 2016, s. 178) İslamcı ideoloji ile sınırlandırdığımız için incelediğimiz romanların içerikleri bu ideolojinin söylemleri ile karşılaştırılmıştır. Romanları okurken bu söylemlere uygun olay, durum ve örnekler belirlenmiş ve yorum sürecinde araştırma problemi, veriler ele alınmıştır. Son olarak romanda işlenen içeriğin İslamcı ideoloji anlamında bir çocuk söylemi oluşturup oluşturmadığı davranış, bilgi ve değer kavramları etrafında incelenerek örnekler üzerinden döneme ilişkin bir görünüm elde edilmeye çalışılmıştır.

Bulgular ve yorum

İslam inancına ait unsurlar

İslam inancına ait değerleri ele alırken özendirilen kişi ve kişilikler, itikat ve ibadetler, tasavvufi terbiye gibi vurguların öne çıkarıldığı görülmektedir. Bunları ilgili romanlarda sırayla izlememiz anlamlı olacaktır.

Düşünceyi bir örnek kişilikle aktarmak elbette kurgusal eserler için geçerli bir yöntemdir. İlahiyat eğitimi almış bir yazar olan Mehmet Yaşar Kandemir'in 1974'te yayımlanan *Gönül Doktoru* romanı, köyde yaşayan insanların günlük hayatlarını bir çocuğun gözünden anlatır. Kurgusundaki sahabe hikâyelerinin yoğunluğu ile dikkat çeken roman, 1980'lerden sonra yetişkin edebiyatında oldukça popülerlik kazanan ve İslami kesim tarafından "hidayet romanı" olarak adlandırılan örneklerle benzerlikler taşımaktadır. Hidayet romanlarında kahramanlar ideal rol modellerini epik bir geçmiş olan asrısaaadet döneminden örneklerle oluşturur (Çayır, 2015, s. 165). Yazar, çocuklar için kaleme aldığı bu romanda benzer anlayışla köylünün karşılaştığı her soruna asrısaaadetteki emsalleriyle çözümler sunar. Peygamberin ve sahabelerin o dönemki davranışları kişileri doğru yola sevk eden araçlardır.

Romanın başkahramanı olan Hoca; genç, aydınlık yüzlü, sempatik, bilgili, okumayı seven ve köylüleri olumlu davranışa sevk eden bir imam olarak tasvir edilir. Selim Hoca'nın en etkili olduğu olay parçası ise bir yaratıcıya inanmayan ve komünizmi savunan Halil'i, Allah'ın varlığı konusunda ikna etmesidir. İmam genel olarak toplum içinde saygın bir profile sahiptir ve köylüleri din zannettikleri hurafeler konusunda bilgilendirir. Köye gelen veteriner hekimlere hayvanlarını aşlatmayı dinî gerekçeler göstererek reddeden halkı, o bilgilendirir:

"Bu beyler devletin vazifeli memurlardır... Hastalık gelmeden önce sağlığın kıymetini bilmemiz, onu korumaya çalışmamız dinimizin bir emridir...Haydi kalkın. Bir an önce hayvanlarımızı getirin." (s. 92, 93).

¹⁰ Çalışmadaki örneklem "İdeoloji Kavramı Açısından Türk Çocuk Roman Örnekleri Üzerine Bir İnceleme" adlı yüksek lisans tezinde incelenen 23 roman arasından seçilmiştir.

Selim Hoca'nın kişiliğinde toplanan olumlu özellikler, köye ziyaret için gelen ve doktor olmayı amaçlayan Orhan'ın fikrini değiştirmesine sebep olur. O, doktorların bile iyileştirmediği hastalıkların acısını Selim Hoca'nın kalplere dokunarak giderdiğine şahit olur. Hoca'yı "gönül doktoru" ismiyle anan ocuk, onun gibi bir imam olmayı hedeflemektedir: "*Fikrimi değiştirdim. Sizin gibi gönül doktoru olmaya karar verdim. İmam Hatip Okuluna kaydolacağım!*" (s. 218) sözleriyle imamın kendisi üzerindeki etkisini açıkça ifade eder.

Romandaki içeriğe bakıldığında daha çok ideolojik aktarımın ne çıktığı görülür. Kandemir romanın arka kısmında yer alan röportajında bu durumu kabul eder ve romandaki amacını şöyle açıklar: "*Ben bu romanı hadis okutmak için yazdım. Hedefim bu.... Hedefim bu olduğu için romancılık bana ağır geldi. Ardından ocuk kitaplarına yöneldim.*" (s. 222, 223). Yazarın estetik ölçüleri ikinci plana atması ocuk kitaplarında bulunması gereken eğitim ilkeleri açısından eksik bir bakış açısı taşıdığını gösterir.

Olumlu imam figürünün ne çıktığı romanlardan bir diğeri 1987'de yayımlanan *Yaralı Keklilik*'tir. Hüseyin Emin ztrk'n yazdığı bu romanda köyün imamı Yusuf Hoca; genç, kibar, görgülü, herkes tarafından sevilen, okumayı seven ve aynı zamanda hukuk fakültesinde eğitim gören bir kişidir. *Gönül Doktoru*'ndaki Salih Hoca gibi Yusuf Hoca da köylünün ikna olmadığı konularda devreye girerek onları yönlendirir. Okul müdürünün sözleri imamın kyllr üzerindeki etkisini göstermesi açısından önemli bir örnektir:

"Samimi olarak söylüyorum, köyümüzde sizin gibi bir imamın bulunması bizler için büyük bir bahtiyarlık. Sizin yardımlarınız olmasaydı, bu kadar kız çocuğunu köylü okula gndermezdi. Siz köye gelmeden önce arkadaşlarla çok uğraştık ama kylly kız çocuklarını okula göndermeye ikna edemedik." (s. 28).

Yusuf Hoca'nın eğitimle ilgili görüşleri, kyllleri bu konuda bilinçlendirmesi ve aynı zamanda kendi hukuk tahsilini sürdürmesi yazarın yüksek eğitimli bir imam figürünü ocuk okuyucuya sunduğunu göstermektedir.

Romanda İslam'ın daha çok tasavvuf anlayışı ile bütünleşen tefekkür de dikkat çeker. Yusuf Hoca dünyadaki güzellikleri Allah ile ilişkilendirir ve bunları yaratıcının bir yansıması görür, şükreder. Romanda olayların gelişim zamanları ezan ve namaz vakitleri ile aktarılır. Örneğin önemli bir olayın duyurulması için tüm halkın toplanma günü olan cuma günü beklenir. Yazarın özgeçmişinde yer alan İmam Hatip Lisesindeki eğitimi, romanına yansıttığı bu unsurları anlamamız adına bir ipucu olarak değerlendirilebilir.

Din hassasiyeti eserlerinde azami derecede önemseyen Cahit Zarifoğlu, geleneksel anlatmalardaki duyarlılığı çocuklar için yazdığı eserlere de yansıtır. Zarifoğlu'nun çocuklar için yazdığı ürünler, masal unsurları taşımasına rağmen çoğu zaman roman ve hikyeye yaklaşır. O, bu eserlerinde biçim endişesinden ziyade olaylara ağırlık vermiştir (şirin, 1988, s. 148).

Zarifoğlu, *Yürekdede ile Padişah* (1984) kitabını dua, kelimeişhadet, namaz, tefekkür, Allah, peygamber gibi çocuğa dinî hassasiyet kazandıracak olan kavramlarla kurgular. Kitabın başkarakterleri olan Yürekdede ve eşi Ayşe Nine yaşamlarını bu unsurların perspektifiyle yorumlarlar. Ayrıca kitapta mmet anlayışı da yansıtılır. Padişah, Yürekdede'ye isteklerini sorunca o, "*Can sağlığınızı dilerim. (...) mmeti Muhammet'e önce Allah, Peygamber, sonra siz gereksiniz.*" (s. 68) şeklinde cevaplayarak halkı Muhammet'in ümmeti olarak tanımlar.

Zarifoğlu'nun kitabında ele alınan diğer bir detay çocuğa kazandıırılacak İslami kimlikle ilgilidir. O, bu kimliğin inşasında İslami geçmişe dayanan isimlerin çocuklara verilmesini çok önemser ve bu geleneğin kaybolmasından dolayı rahatsız olduğunu dile getirir. "*İlle de büyük, güzel büyüklerin isimlerini arayıp bulup verirlermiş ki onlar da onlar gibi dine, peygambere sadık olsunlar, İslam'a hizmet etsinler.*" (s.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

46) cümleleriyle yazar, çocuğun İslami bir kişilikle kendini özdeşleştirilmesi için bu geleneği önemseydiğini ifade eder. İslami duyarlılıkta eserler veren yazarlar, Türk halkını yaşatan dil, gelenek, inanç gibi özelliklere sahip çıkılması gerektiğini, din gerçeğini görmezden gelmenin hafızadan ve birikimden kopmak ile sonuçlanacağını düşünür (Tosun, 2013, s. 622). Zarifoğlu çocuklara hitap eden bu romanında benzer bir refleksle davranmış, İslam geçmişiyile bağı kopmuş nesillerin hafızasını ve bu birikime dayanan İslami kimliğini kaybedeceğini düşünmüştür.

İlahiyat eğitimi almış Üzeyir Gündüz'ün, (1987) *Tek Kanatlı Güvercin* isimli romanı, İslamcı mesajlar içeren bir diğer çocuk kitabıdır. Köyde yaşayan bir çocuğun günlük hayatını ele alan romanda hac, besmele, Tebbet suresi, oruç, ümmet olma bilinci, temizlik ve iman ilişkisi gibi İslam dinine ait unsurlar işlenir. Romanın temel mesajı ise okuldaki öğretmen aracılığıyla aktarılır. Öğretmen bilgiyi ve imanı bir kuşun kanatlarına benzetir. Nasıl ki bir kuş tek kanatla uçamaz ise bir insan da sadece dünya bilgisiyle ya da sadece imanla huzuru bulamayacaktır. Bu sebeple dünya ve ahiret kanadı hep dengede durmalı, diyerek romanın başkarakterine hem okul derslerine hem de Kur'an derslerine önem vermesi gerektiğini söyler. Kitapta ayrıca incelediğimiz diğer romanlardaki gibi olumlu bir imam profili ile karşılaşırız. Romanda devlet malını karşılıksız kullanmak haram yemek ile ilişkilendirilir, tıpkı *Yürekdede ile Padişah* romanında olduğu gibi din temelli bir ahlak anlayışı yansıtılır. Kitabın dikkat çeken diğer bir vurgusu ise ümmetçi anlayış üzerinedir. Romanda öğretmen insanların ten renklerinin bir öneminin olmadığını, Müslüman olduktan sonra dil ve ırk ayırt etmeksizin kardeş olduklarını söyler.

Gündüz'ün diğer romanı *Pembe Kızın Ölümü* (1988) konu olarak *Tek Kanatlı Güvercin*'le benzer şekilde köy hayatını ele alır. Kırsal hayatın zorlukları, insanların yaşadığı yoksulluk bir çocuğun gözünden anlatılır. Romanda hayvancılık ve çiftçilik Allah'ın nimetlerini yaşatan ve çoğaltan meslekler olarak yüceltilir. Kitapta İslam'a ait dinî kıssalar, peygamberlerin hikâyeleri, günah kavramı gibi unsurlar da dikkat çeker. Köyde gerçekleşen bazı olaylar dinî referanslı örnekler üzerinden değerlendirilerek açıklanır. Örneğin köyde kendinden yaşça küçük bir erkekle evlenmek isteyen dul bir kadının davranışı Hz. Muhammet ile eşinin evlenmesine benzetilerek olumlu bir şekilde karşılanır.

Bir başka dinî terim olarak günahın tanımı, dul bir kadının başka bir erkekle aynı evde yaşadığına ilişkin dedikodunun yapılması üzerinden verilir. Buradaki dinî argüman gıybetin kahraman tarafından örneklenmesidir. Başkarakterin annesi insanların özel hayatına karışmamayı "*Birakalım bunları abla, komşularımızın evinde neler olup bittiği bizi ilgilendirmez. Sonra biliyorsun, gıybet yapmak çok günahtr.*" (s.96) diyerek telkin etse de komşusu Nadire Teyze, Leman ile ilgili duyduğu olumsuz haberleri gerçekmiş gibi aktarır. Bunu yaparken de Nadire Teyze'nin ağzından bir çocuğun gelişimi açısından uygun olmayan sözler sıralanır: "*Gerçekten utanç verici bir şey. (...) Evli olmadıkları halde, aynı çatı altında karı koca gibi yaşıyorlar.*" (s. 94). "*Geçen hafta, arabasıyla birlikte Sarı Mustafa'nın çiftliğinin önünden geçiyormuş. Vakit gece yarısıymış. Leman'la işçinin gülüşmelerini işitmiş.*" (s. 96). Yazar, kadın erkek ilişkisinin İslami anlamda nasıl olması gerektiğini aktarmak için bu olayın dışında, hedef kitlesi olan çocukların psikolojik gelişimlerine uygun bir örnekle gösterebilirdi. Bu durum yazarın içerik düzeyinde ideoloji aktarımını öncelendiğini düşündürür.

Romanları incelenen bir diğer yazar olan Hasan Nail Canat, İmam Hatip Lisesinde tiyatro ile ilgilenmeye başlayan, 1980 sonrası ise tiyatroya ara verip çocuklar ve gençler için romanlar kaleme alan bir yazardır. *Nur Dağındaki Çocuk* (1985) ve onun devamı olan *Yarah Serçe* (1987) isimli kitapları Afganistan'ın Ruslar tarafından işgalini ele alır. Romanlarında öne çıkan İslami değerler ezan ve namazdır. Olayların gidişatını anlatan zaman dilimleri ezan ve namaz vakitleri ile gösterilir. Ezan ve namaz Müslümanlara huzur verdiği kadar Ruslara direnen Afganların en önemli direniş kaynağıdır. *Nur Dağındaki Çocuk* romanında bu durum şöyle geçer: "*Biraz sonra da minareden gür sesiyle ezan okumaya başladı. Sesinde umut vardı. Evlere sinen köylüleri cesaretle ve kurtuluşa çağırıyordu.*" (s. 17). Ruslarla savaştan

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Müslümanlar romanda "mücahit" olarak isimlendirilir. Yazar bu tanımlama ile Afganistan'daki Müslümanların sadece toprakları için değil, dinleri için de savaştıklarını ifade etmiş olur. Bu durum yine ümmetçi anlayışın bir göstergesidir.

Canat'ın *Gül Yarası* (1990) romanı, 1980'lerdeki hidayet romanı formatını taşıyan, çalışmaya dahil edilen önemli örneklerdendir. Romanın büyük bir bölümü Fatma isimli genç kızın başörtüsü üzerine verdiği mücadele üzerine oturtulmuştur. Fatma, önce annesi ve onun temsil ettiği Batılılaşmış, yozlaşmış zümreye karşı, sonra ise okula ve iş yerine karşı ibadet edebilmek ve inancının bir göstergesi olan başörtüsünü takabilmek için savaş vermektedir. Canat, romanda Fatma üzerinden özellikle okullarda uygulanan başörtü yasağını eleştirir. Fatma dinî inançları çerçevesinde yaşama hakkının olduğunu fakat konulan yasaklarla bu haklarının elinden alındığını söyler. Onun bu ifadeleri, 1990 sonrası tesettürü din ve vicdan özgürlüğü kapsamında ele alan İslamcı kesimin söylemiyle paralellik göstermesi açısından önemlidir.

Hidayet romanlarında örtünme hem temel mesajlardan biridir hem de fitneyi azaltan, kadınları tehlikeden koruyan bir değer olarak yüceltilir (Çayır, 2015, s. 160). *Gül Yarası*'nda da Fatma, örtünmeyi hayattan kopuş, zevksizlik olarak niteleyen arkadaşına şu sözlerle cevap verir:

"Benim anlayışına göre örtü beni özgürleştiriyor...Örtümle insanlara beni rahatsız etmemeleri mesajını verdiğimi de düşünüyorum. Ayrıca örtüm, bana zevk veren şeylerden beni mahrum etmiyor." (s. 68).

Fatma'nın tesettürü için verdiği mücadele, toplumda başörtü yasağını onaylamayan bireylerce de desteklenmez. Örneğin bir polis memuru Fatma'nın okulu bu gerekçeyle bırakmasını istemez. Müşfik ve babacan bir tavırla Fatma'yı ikna etmeye çalışır:

"Yazık etmişsin kızım. Bak benim sen yaşta kızım var. Liseye gidiyor. Ortaokula giden bir oğlum da var. Onların masraflarına yetişmek için gecelerimi zindan ediyorum. Okusunlar diye. Öyle okul bırakılır mı? Şimdi bir polis olarak değil de ağabey olarak gör beni ve nasihatimi tut." (s. 52).

Fatma'nın bu tutumunu dönemin yetişkin edebiyatındaki dindar kadın temsillerinde de görürüz. Tesettür, Batılı anlamda bir yaşamı olan kadın karakterin hidayete ermesi için temel koşullardan biridir. Bu kadın, modern dünyada asla tesettüründen vazgeçmez (Çayır, 2015, s. 44).

Sonuç olarak Hasan Nail Canat, Batılılaşmış ve yozlaşmış bir ortamda büyüyen ve hidayete erip İslami yaşam tarzını benimseyen bir genç kızın hayatını anlattığı bu çocuk romanında İslam'ın tesettür, namaz, ibadet gibi tüm unsurlarıyla bir Müslümanın yaşamının her anında yer alması gerektiğini, dinin emirlerini yerine getirmenin bir insan için temel hak ve özgürlük olduğunu ana mesajları olarak belirlemiştir.

Batı'nın eleştirisi

İslami aktörlere göre Batılılaşma Türk insanını ahlaki anlamda yozlaştırmış, romanlar aracılığıyla da bu yozlaşma yaygınlaşmıştır. 1980 sonrasının popüler hidayet romanlarının asıl çıkış noktası Cumhuriyet dönemi romanında yüceltilen Batılı modernleşme anlatılarına verilen tepkidir. Bu tepki neticesinde romanlarda İslami yaşam tarzını benimseyen ve Batılı tarzda yaşayan kişiler seçilerek iki rakip dünya görüşünün çatışması anlatılır (Çayır, 2015, s. 60). Bu sosyal tipler, bir yanda inancından dolayı sürekli haksızlığa uğrayıp modern hayattan dışlanan ancak yılmayan güçlü Müslüman tipler; öte yandan kültürüne yabancılaşmış ve yozlaşmış, Müslümanları küçümseyen, Batılı tipler olarak betimlenir. *Gül Yarası* isimli çocuk romanında da bu çatışmanın bir benzeri vardır.

Romanda yazar, Batılı yaşam tarzını Fatma'nın annesinin de dâhil olduğu medya dünyası üzerinden eleştirir. Yazara göre medya, içinde İslam'ın olmadığı, ahlaki olarak yozlaşmış bir medeniyet kurmak istemektedir. Batılılaşmış tipler romanda alkol ve uyuşturucu kullanan, dinî değerleri reddeden

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

kişilerdir. Bunlardan biri olan Fatma'nın annesi "*Örtünme fikrini de nerden çıkardın? Çağın gerisinde kalmanı, hayattan zevk almadan bir ölü gibi yaşamamı istemiyorum.*" (s. 28) diyerek onun başını örtmesine karşı çıkar.

Batılılaşmış ve yozlaşmış tiplere karşı mücadele edenler İslami hayat tarzını benimseyenlerdir. Fatma'nın annesinin, kızının edebiyat öğretmeni hakkındaki olumsuz kanaatleri bu iki ayrı yaşam tarzının çatışması olarak romanda önemli bir yer tutar. Çocuklara namaz kılmak, tesettüre girmek gibi İslami kaidelerden bahseden Mustafa Bey'i, Fatma'nın annesi "yobaz" ifadesi ile nitelendirir. Bunun yanı sıra dindar bir yaşam şeklini tercih eden Fatma'nın babası Saffet Bey ile annesinin boşanması da iki farklı yaşam tarzı çatışmasının sonucudur.

Fatma, Batılı tarzda yaşamı anlamsız bulan bir kişi olarak modernleşmenin insanları tek tipleştirdiğini, insanlara sahte mutluluklar sunduğunu söyler. Müslümanların modern hayatı düşünmeden, değerlendirmeden kabul ettiklerini düşünür:

"Çevrene baksana herkes birbirine ne kadar benziyor. Tercihler, zevkler, mutluluk diye peşine düşülen şeyler... Asıl bu kalıplaşmışlık, bu düşünmeden ve değerlendirmeden ezbere yaşanan hayat sıkıyor beni." (s. 69).

Bu alıntı gösteriyor ki Fatma çevresindeki insanların modern yaşamlarını sorgulamadan tercih ettikleri görüşündedir. Fatma ise din temelli bir yaşam şeklini seçerek hakiki olana ulaştığını ifade eder.

Çayır (2015, s. 9), hidayet romanlarında karakterlerin üniversite okuyan veya modern meslekler icra eden kişiler olmasını İslami aktörlerin Batılılaşma neticesindeki modern dünyayı reddetmeden var olmaya çalıştığına bir işaret olarak görür. İslami hareketler modern olanı reddetmek yerine İslamileştirerek benimseme şeklinde tanımlanabilecek bir tutum sergiler. *Gül Yarası*'ndaki dindar karakterlerin din ile çelişmeden modern iş ve eğitim hayatında kendine yer bulmak istemesi bu tavrın bir göstergesidir. Osman isimli bir gencin televizyonu eğlenmek yerine dini kasetleri çoğaltmak amacıyla kullanması da aynı mesaj çerçevesinde gelişen bir davranıştır. Modern dünyanın araçları dine hizmet eden işlevi ile bir Müslümanın hayatında kendisine yer bulur.

Tüm bu iletilerle Canat, Batı eleştirisini yozlaşmış tipler üzerinden yapar ve onların karşısına İslami kurallar ekseninde bir yaşam için mücadele eden idealize edilmiş tipleri koyar. Bu anlatılar üzerinden Kemalist modernleşme anlayışı da eleştirilir. Özellikle başörtü yasağının toplumda Kemalist ideoloji ile ilişkilendirilmesi ve İslamcılarının Batılılaşmanın yanlış anlaşıldığına ilişkin görüşleri bu tespiti güçlendiren bir unsurdur. Bunun yanı sıra yazarın modernleşmeyi toptan reddetmediği de görülür. Canat, İslami kaidelere uyduğu kadarıyla Batılı uygulamaları kabul eder.

Pembe Kızın Ölümü, Batı kültürüne ilişkin sembollerden futbola yer veren bir romandır. Kitapta kahramanın ağzından öğretmenin görüşleri aktarılır. Ona göre Türkiye gibi çağdaş bir ülkede yaşadıklarına göre kendi memleketlerinden çıkan başarılı bir futbolcuyla gurur duymaları gerekir. Bu duruma karşı çıkanları ise okuma yazma bilmeyen, cahil kişiler olarak tanımlar. Öğretmenin bu görüşüne tepki kahramanın babasından gelir: "*Ona gelinceye kadar gurur duyacağımız sayısız şeyler var.*" (s. 43) diyen baba, Türk tarihindeki başarıların ve dünya malına bel bağlamayarak huzuru bulmanın bir futbolcunun başarısından çok daha önemli olduğunu söyler. "*Dünya malına bel bağlamış insanlar değiliz. Sıradan ve anlamsız zevkler uğruna kendimizi zora koşmayız.*" ifadeleri ile Batılılaşmayı dünyevileşme, maddi kazanca önem verme olarak yorumlar ve bu anlamdaki Batılılaşmayı eleştirmiş olur.

Genel olarak romanlarda Batılılaşma neticesinde Müslümanların ahlaki değerlerini kaybettikleri, Batılılaşmış tiplerin ise Müslümanca yaşamak isteyenleri küçük gördüğü iddiası işlenen mesajlardır.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Batılı yaşamın dünyadaki geçici zevkleri öne çıkardığı, bu değerlerin anlamsız ve sahte olduğu vurgulanan diğer iletilerdir.

Komünizm eleştirisi

Dünyada 1960 sonrasında komünizme ait düşüncelerin yaygınlık kazanması, Türkiye'de muhafazakâr düşünce içinde varlığını devam ettiren İslamcılığın ayrı bir ideoloji olarak gündeme gelmesindeki en önemli sebeplerden biridir.

İslamcılığın dikkat çeken söylemlerinden biri olan komünizm karşıtlığı, dinî içeriği ile öne çıkan *Gönül Doktoru* romanı üzerinden takip edilebilir. Romanda din karşıtlığı olarak ele alınan komünizm oldukça vurgulu bir şekilde eleştirilir. Köyden çalışmak için Hollanda'ya giden Halil, Allah'a inanmayan biridir. Halil, köylüleri bir yaratıcının olmadığına, dinin ise halkı uyuşturan bir sistem olduğuna inandırmak ister: “*Din adamları bizi hep uyuttular. Anlattıkları masallarla kafamızı uyuşturdular. Şimdi siz de doğru yolu görüyorsunuz. Allah'ı göremediğinizi söylediniz. Tabii göremezsiniz! Yok ki göreceksiniz.*” (s. 89).

Halil, Hollanda'ya gittiğinde tanıştığı Peter isimli komünistin fikirlerinden oldukça etkilenir. Kâinatın bir evrim sürecinde tesadüfen oluştuğunu, Allah'ın veya herhangi bir yaratıcının eseri olmadığını söyler. Köydeki Selim Hoca, Halil'le Allah'ın varlığı konusunda girdiği tartışmada onu ikna etmeyi başarır. Böylelikle hidayete eren Halil kibirli hallerinden uzaklaşır, daha mütevazı ve utangaç hâle gelir. Yazar ise İslamcı söylemin komünizm karşıtlığını, Halil isimli köylüyü etkilemesi dolayısıyla Batıya yöneltmiş olur ve geleneğin temsili olan imam da özenilecek kişi sıfatıyla öne çıkar.

İncelenen çocuk romanlarında, Marksist ideoloji etkisiyle eser veren toplumsal gerçekçi yazarlara yönelik karşıt tavır da dikkati çeken bir diğer tutumdur. 1950 sonrasında toplumsal gerçekçi anlayışla köyü ve köy yaşamını anlatan romanlar ortaya çıkar. Bu romanlar yoksulluğun, cehaletin, sömürünün hüküm sürdüğü köyü ve köyde ezen- ezilen ilişkisini değiştirmek isteyen idealist öğretmenin statüyle mücadelesini anlatır. Bu köydeki öğretmenler medeniyetin temsilcisidir ve güçlü yöneticilere, din adamlarına karşı ilerici bir savaşıdır (Çayır, 2015, s. 28). İslamcı ideolojinin yansımalarını içeren çocuk romanlarında din adamları ve öğretmenler toplumcu anlayıştaki romanlardakilerden tam tersi konumda yer alır. Din adamları halkı hurafelerle baskı altına alan kişilikler değildir. İmamlar köylüyü bilinçlendiren, modern dünyanın kurumları ve kişileriyle köylü yararına iş birliği yapan öncü insanlardır. *Yaralı Keklik* romanında yüksek tahsiline devam eden imamın, kızlarını okula göndermeyen aileleri ikna etmesi ve öğretmenlerle olan güzel diyalogları toplumcu içerikli "köy romanı"ndaki imam tasavvurundan çok farklıdır. Benzer şekilde *Gönül Doktoru*'nda hayvanlarını aşılattırmaya direnen köylünün imamın telkiniyle fikrini değiştirmesi din adamının köy romanlarında halkı hurafelerle kandıran temsilinden çok uzakta yer aldığını gösterir.

Antikolonyalist söylem

İslamcı ideolojinin güçlenmesindeki en önemli sebeplerden biri de dünyadaki kolonyalist politikalar ve sömürgecilik faaliyetleridir. Bu saldırının Müslüman coğrafyalara uzanması, özellikle 1970 sonrasında Afganistan'ın Rusya tarafından işgali Türkiye'de de İslamcıların emperyalizme karşıt söylemlerini güçlendirir. Müslüman ülkelerdeki savaşlar ve buna duyulan tepki çocuk yayınlarına da yansımıştır. Özellikle çocuk dergilerinde sadece bu coğrafyaları değil, dünyada sömürge altında tutulan diğer milletleri de konu edinen antikolonyal metinler oluşturulmuştur. 1987-1990 arası 30 sayı yayında kalan *Gül Çocuk* dergisi beyaz adam ve Kızıldere'lerin çatışmasından Filistin ve Afganistan işgaline kadar birçok savaşı kapağına taşımış, ürettiği içeriklerle de çocuklarda sömürgecilik karşıtı bir bilinç oluşturmaya çalışmıştır.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Bu derginin "Afganlı gül çocuklar şehit oluyor." başlıklı kapağıyla çıkan özel sayısında tanıtımları yapılan *Nur Dağı'ndaki Çocuk* ve onun devamı olan *Yaralı Serçe* romanları Afganistan savaşlarını bir çocuk savaşçının gözünden anlatan dikkat çekici kitaplardır. Hasan Nail Canat'ın bu romanlarındaki kurgu baştan sona emperyalizm karşıtı söylem üzerine oturtulmuştur. Savaş mağduru bir çocuğun başkahraman olduğu bu romanlarda amaç, Müslüman çocukların bilinçlenerek Afganistanlı Müslümanlara destek olmalarını sağlamaktır.

Kitapta Rusya güçlü bir sömürgeci devlettir. Gerek teknolojideki üstünlüğü gerekse eğitilmiş askerleri ile Afganistan'ı ele geçirip egemenliği altına almak ister. Buna direnen Afgan ordusundan ayrılmış askerler ve halk bütün sıkıntılarına rağmen işgale karşı çıkar. Halk sadece işgalcilerle değil Rusya ile iş birliği yapan kendi askerlerine ve devlet başkanı Babrak Kemal'e karşı da mücadele etmektedir.

Bu ayrıntılarla yazarın güçlü bir devletin sömürgecilik faaliyetlerindeki uygulamaları ele aldığı görülür. Sömürgeciler kendilerinden daha güçsüz olan halkları ekonomik ve askeri imkânları ile işgal ederler. Ele geçirdikleri halkın içinde iş birlikçiler oluşturarak işgali hızlandırır. Tüm bu kolonyalist uygulamalara geçit vermeyenler ise "mücahit" sıfatıyla tanımlanan Afganlı savaşçılardır. Yazar mücahit adlandırmasıyla din referanslı da bir tepki oluşturduğunu vurgular. İşgale uğrayan sadece bir halkın toprakları değil aynı zamanda dinî varlığıdır. Bu varlık tehlikeye düştüğünde mücahitlerce savunulması gerekmektedir.

Yazar, Rusların Afganistan'a özgürlük, esenlik getireceğini vadederek geldiklerini ama asıl amaçlarının bu toprakları sömürmek olduğunu halkın gözünden şu şekilde iletir:

"Bir subay, çıkıp nutuk çekti. Güya kimseye ezizet etmeyeceklermiş. Buraya halkı eşkıyadan kurtarmak için gelmişler.... Halkı eşkıyadan kurtarmak için gelenlerin yaşlı kadınları nasıl süngülediklerini, birinin hemen orada öldüğünü, diğerinin başka bir evde kaldığını, yarınların bu kasabada zor yaşanacağını titrek bir sesle bir bir anlattı." (s. 60).

Ruslar sömürgeci oldukları kadar da zalimdirler: *"... Ruslar, bu köy halkını mücahitlere yardım ediyorlar diye, topluca öldürmüş..." (s. 130). "Ah ruskiler davarlarımızı götürmemiş olacaktı da sana her gün süt içirecek, taze et yedirecektim." (s. 115).*

Romanlarda işlenen bir diğer mesaj savaş karşıtlığıdır. Yaralı Serçe'deki küçük mücahidin sözleri kendilerinin aslında savaş istemediğini fakat topraklarının işgal edilmesinden dolayı buna mecbur kaldıklarını dile getirir: *"Ben bu silaha mecbur bırakılmış bir mazlumum." (s. 14).*

Özetle yazar romanda Müslümanlara ait toprakların işgaline karşı antikolonyalist bir tutum sergiler. Yazar, Müslümanları sömürgeleştirilmiş halk, Rusları ise kolonyalist güç olarak çizmiştir. Sömürgeciliğe karşı çözümü Müslümanların toprakları ve manevi değerleri için savaşmasında görmektedir.

Zarifoğlu'nun kitaplarında dinî duyarlılığın yanı sıra süper güçler, emperyalizm, çağdaş dünyanın siyasi hareketleri, hatta anarşi gibi kavramlar önemli ileteler olarak yer alır. Yazar kitaplarının bu nedenle hem çocuklara hem yetişkinlere seslenebildiği düşüncesindedir. Ayrıca bu durumu, kitabın çifte başarısı olarak yorumlar (Şirin, 1988, s. 148). Örneğin *Katıraslan*'da şiddet, kapitalizm, sömürü ve İslam öncelikli motiflerdir. Zarifoğlu bir diğer kitabı *Motorlu Kuş* hikâyesinde kırlangıca takılan motor üzerinden sömürgeciliğin yöntemini ele aldığını söyler:

"Çocuk bunu belki fazla anlamayacaktır, ama büyükler, az gelişmiş ulusların en büyük baş belalarından birinin masala yedirildiğini çabucak görebilecekler veya bu sunuş ile işin vahametini daha kolay ve esas boyutlarıyla kavrayacaklardır. Çocuklar ise bir gün karşılaşacakları dış kredi, yardım, hibe gibi kelimelerin, ikili anlaşmaların, teknik iş birliklerinin bizler için ne oldukları konusunda şimdiden bilinç altlarına bir direnç kazanmış olacaklardır. Öykünün sonuçlanış biçimi de buna yardımcı olur. Motor taktıran kırlangıç mahvolur. Zira kırlangıçlığını unuttur." (Şirin, 1988, s. 150).

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Zarifolu'nun bu sözleri ocuk kitaplarında yer alan sembollerin sömürgeleştirmeye dair bir mesaj içerdiğini açıkça göstermektedir. Yazarın da belirttiği gibi kitaplarında ideolojik anlamda iletiler mevcuttur. Fakat onun kitaplarında bu aktarım, romanın temel unsurlarının ve dil estetiğinin önüne geçmeden yapılmıştır. Yazar çoğu yerde ocuk duyarlığını yakalamış, anlatış tarzı ile hem yetişkinlere hem de çocuklara hitap edecek bir dil oluşturabilmiştir.

Sonuç ve tartışma

İncelenen ocuk romanları dinî hassasiyeti geliştirmek maksadıyla yazılmıştır. oğunluğu ilahiyat eğitimi almış veya İmam Hatip Lisesinde okumuş olan yazarlar, romanlarında ocuklara İslam'ın merkeze yerleştiği bir hayat şekli sunarlar. Romanlarda günlük yaşamın temel belirleyicisi dinî uygulamalardır. Bu bağlamda kitaplarda namaz, ezan, oruç, besmele, kelimeişhadet, peygamber, sahabeler, Kur'an-ı Kerim, dua, tefekkür, tevhit inancı gibi İslam'a ait unsurlar değer olarak yer alır. *Gönül Doktoru* asrısaadet dönemine ve hadislerle ilişkin anlatımın yoğunluğuyla diğer örneklerden belirgin şekilde ayrılır. Kitaplarda özellikle ezan ve namaz vakitleri olayın kurgusundaki zamanı açıklamak için tercih edilir. Bazı romanlarda mmet bilinci; Müslümanların eşitliği, kardeşliği, Hz. Muhammet vurgularıyla ne çıkarılır. Bir rnek olarak da Ruslara karşı savaşan mücahitler üzerinden bu duygu ve inanç pekiştirilir.

İslamcı görüş 1980'lerde kendini Batı'nın karşısında, Kemalist modernleşmeye ve sosyalist düzene karşı bir anlayış olarak konumlandırır. ocuk romanlarında da bu anlayışın izleri açıktır. Batılılık, yozlaşmış bir medeniyet tasavvuru olarak görülür ve içinde din olmayan bir yaşam şekli olarak yorumlanır. ağdaşlığın işareti sayılan değerlere karşı İslam'ın tasavvuf öğretisinde çokça bilinen dünya malına değer vermeme yüceltilir. Köklerinden, geleneğinden, tarihten koparılmış bir ocuğun İslami kimliğini unutaı vurgulanır. Genel olarak Batılılaşmayla birlikte geleneksel ve İslam'a ait manevi değerlerin yok edildiği düşünülür. Fakat romanlarda alternatif bir modernleşme nerisi de mevcut değerdir.

Gl Yarası, İslami kurallardan taviz vermeden modern dünyaya adapte olma iletisi ile öne çıkan bir romandır. Kitabı önemli yapan bir diğer önemli husus yetişkin edebiyatında 1980 sonrasında yaygınlık kazanan hidayet romanlarındaki muhteva benzerliğidir. Batılı yaşamdan mutsuz olup hidayete eren ve tesettürü bir Müslümanın vazgeçilmezi gören kadın başkarakter ne çıkan ortak noktadır. *Gönül Doktor'u* romanı ise hidayete erme rneği ve asrısaadet vurgusu ile hidayet romanı çizgisini yakalamaktadır.

İslamcı yazarlar 1950 sonrası Marksist yazarların dini dışlayan tutumlarını da onaylamazlar. Romanların çoğundaki olayların kırsalda geçmesi yazarların köy kökenli olmalarının yanı sıra köy merkezli gelişen toplumcu gerçekçi edebiyata karşı olan bir duruşla da ilgilidir. Toplumcu roman örneklerinde halkı hurafelerle beslenmiş din ile baskı altına almak isteyen imam, bu romanlarda tam tersi konumda yer alarak halkı din zannedilen hurafeler konusunda bilgilendirir. Toplumcu romanlardaki öğretmenin örnek, ilerici kişi rolü, İslami eğilimdeki romanlarda imam tarafından üstlenilir. İmam o kadar etkili bir konumdadır ki hem örnek kişiliği hem sahip olduğu bilgi ile köylüyü aydınlatır.

Romanlarda bunların yanı sıra antikomnizist ve antikolonyalist bir söylem de mevcuttur. Komünizm, yaratıcıyı inkr eden bir sistem olarak öne çıkarken kolonyalizm, Afganistan'daki Müslüman toprakların işgal edilmesi üzerinden anlatılır. Sömürgeci devletin işgal yöntemleri, Müslümanların bu işgale direnişleri din referanslı kimlikleriyle ne çıkan "mücahit" savaşlar üzerinden aktarılmıştır.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

İncelediğimiz romanların bazılarında ideolojik söylem, romanın kurgusunda öne çıkmadan, hedef kitleye uygun ve estetik bir anlatımla ortaya konulmuşken bazı romanlarda ideolojik aktarım romanın içerik veya üslubunun önüne geçmiştir. Bu yazarlardan kimileri asıl amaçlarının İslami anlamda tezleri iletmek olduğunu, romandaki estetik gayenin ikinci plana düştüğünü açık bir şekilde röportajlarında ifade etmiştir. Bunun yanı sıra birkaç romanda pedagojik anlamda uygun olmayan örneklerin yer aldığı bölümlere de rastlanmıştır.

Sonuç olarak denilebilir ki incelenen romanlara yansıyan İslamcı ideolojinin çocuğa yaklaşımı onu iyi bir Müslüman olarak yetiştirmeye yöneliktir. Romanlarda çocuktan dinî değerlerini önemsemesi, Batılılaşmanın bu değerleri yozlaştıran taraflarına karşı çıkması ve dünyadaki Müslümanlara ümmet anlayışı çerçevesinde yaklaşması istenmektedir.

Öneriler

Her anlayış kendi dönemini etkiler, özellikle edebiyat metinleri yetiştirilmek istenen nesiller için araç görevi görmektedir. Literatüre bakıldığında farklı dönemlerde yaşanan gelişmelerin çocuk kimliğine etkileri konusunda birçok araştırmanın yapıldığı tespit edilmiştir. Özellikle Osmanlı Devleti'nin son ve Cumhuriyet'in ilk yıllarına odaklanan bu çalışmalar sonraki dönemlere ilişkin yapılacak incelemelere referans olabilir. Türkiye tarihinde kırılma noktası olarak duran 1960, 1980 sonrası dönemlerin şiir, hikâye, çocuk dergisi gibi çocuklara yönelik diğer türler üzerindeki etkileri ideolojik açıdan ele alınabilir. Küreselleşmeyle birlikte 2000 sonrasında değişen anlayışların çocuk edebiyatı ve romanına etkileri de tartışılması gereken konulardandır.

Bu incelemelerin yanı sıra kavramsal açıdan ele alınması zor olan ideoloji ile çocuk edebiyatı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmaların azlığı da dikkat çekmektedir. Yazarın siyasal düşüncesi veya bundan farklı olarak yazarın kişiliği ile bütünleşmiş dünya görüşü gibi yorumları olan ideolojinin çocuk ürünlerindeki boyutları ve edebiyatın estetik unsurlarıyla oluşturduğu sentez çokça ele alınmamış konulardır. Bu bağlamda yapılacak çalışmalar çocuk eserlerine ve çocuğa yüklenen anlamların daha iyi kavranmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Aytepe, M. (2016). Doğuşundan günümüze İslamcılığın Türkiye seyri: Bir sınıflandırma denemesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C4 (1), 169-199.
- Canat, H. N. (2017). *Gül yarası*. İstanbul: Genç Timaş Yayınları.
- Canat, H. N. (2017). *Nur dağındaki çocuk*. İstanbul: Genç Timaş Yayınları.
- Canat, H. N. (2017). *Yaralı serçe*. İstanbul: Genç Timaş Yayınları.
- Çağan, K. (2005). Çocuk edebiyatı ve ideoloji. *Hece. Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, (104- 105), 332-337.
- Çaha, Ö. (2005). Ana temalarıyla 1980 sonrası İslami uyanış. (Ed. T. Bora ve M. Gültekingil). *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık İçinde* (s. 476-492). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çalışkan, A. (2001). İslami çocuk edebiyatı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(12-13), 409-436.
- Çayır, K. (2015). *Türkiye'de İslamcılık ve İslami edebiyat: Toplu hidayet söyleminden yeni bireysel müslümanlıklara*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çiğdem, A. (2005). İslamcılık ve Türkiye üzerine bazı notlar. (Ed. T. Bora ve M. Gültekingil). *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık İçinde* (s. 26-33). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Efe, A. (2014). Çocuk edebiyatında ideoloji üzerine bazı düşünceler. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, CVII (756), 472-475.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

- Evren, M. . (2005). ocuk edebiyatında dinî yaklaşım. *Hece. ocuk Edebiyatı zel Sayısı, (104- 105)*, 309-314.
- Gl ocuk Dergisi. Erişim adresi <https://katalog.idp.org.tr/dergiler/280/gul-cocuk>
- Gündüz, . (2009). *Pembe kızın lm*. Ankara: Kk Ev Yayınları.
- Gündüz, . (2004). *Tek kanatlı güvercin*. Ankara: Meneviş Yayınları.
- Kandemir, M. Y. (2018). *Gönül doktoru*. İstanbul: Tahlil Yayınları.
- Kandemir, M. Y. (1983). Nasıl bir ocuk edebiyatı. *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi ocuk Edebiyatı zel Sayısı, (111)*, s. 22.
- Kara, İ. (2013). Türkiye'de İslamcılık düşüncesi ve hareketi üzerine birkaç not. *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi ve Hareketi Sempozyum Tebliğleri 2013* (s. 27-28), İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları. Erişim adresi https://zeytinburnu.istanbul/wp-content/uploads/2021/11/dokuman_islamcilik.pdf
- Karacelil, S. (2014). *Din eğitimi açısından Allah inancı temalı ocuk edebiyatı ürünleri üzerine bir araştırma*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Konuk, M. (2019). İdeoloji kavramı açısından Türk ocuk roman örnekleri üzerine bir inceleme. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurtoğlu, Z. (2005). Türkiye'de İslamcılık düşüncesi ve siyaset. (Ed. T. Bora ve M. Gültekingil). *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık İçinde* (s. 201-235). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Maviş, N. (2017). Türkiye'de İslamcılığın değişen siyasal dili: 1990'lı Yıllarda İslamcı Dergiler. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Müslüman ocuk Dergisi (1951-1952). Erişim adresi <http://katalog.idp.org.tr/dergiler/44/musluman-cocuk>
- ztan, G. G. (2013). *Türkiye'de çocukluğun politik inşası*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, H. E. (2017). *Yarah keklik*. İstanbul: Nar ocuk Yayınları.
- şirin, M. R. (1988). *ocuk edebiyatı yıllığı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Tosun, N. (2013). Günümüz İslami düşüncesinin yazınsal görünümleri. *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi ve Hareketi Sempozyum Tebliğleri 2013* (s. 619-632), İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları. Erişim adresi https://zeytinburnu.istanbul/wp-content/uploads/2021/11/dokuman_islamcilik.pdf
- Yüz Temel Eser (2018). Erişim adresi <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1993.pdf>.
- Zarifğlu, C. (2017). *Yürekdede ile padişah*. İstanbul: Beyan Yayınları.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124**e-mail:** editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124